

Makuparina taide ja viini

Tarinallisuus kokemuksen jäsentäjänä

Sara Tammelin

Kandidaatintutkielma

Digitaalisen kulttuurin, maiseman ja kulttuuriperinnön tutkinto-ohjelma

Historian, kulttuurin ja taiteiden tutkimuksen laitos

Humanistinen tiedekunta

Turun yliopisto

Huhtikuu 2026

Turun yliopiston laatu järjestelmän mukaisesti tämän julkaisun alkuperäisyys on tarkastettu

Turnitin OriginalityCheck -järjestelmällä

Kandidaatintutkielma

Digitaalisen kulttuurin, maiseman ja kulttuuriperinnön tutkinto-ohjelma

Sara Tammelin

Makuparina taide ja viini - tarinallisuus kokemuksen jäsentäjänä

Sivumäärät: 29, 3

Abstract

Tutkielmani koostuu kahdesta osasta ja pohjautuu Porin taidemuseon kanssa yhteistyössä toteutettuun Makuparina taide ja viini -konseptiin, jonka olen itse kehittänyt yhdessä amanuenssi Heidi Porttilan kanssa. Ensimmäiseksi avaan konseptin synnyn teoreettista taustaa autoetnografisena toteutuksena. Hyödynnän teosten ja viinien parituksessa jälkistrukturalismista ja semioottista viitekehystä tarkastellessani taidetta ja viiniä merkkeinä, joita hahmotan suhteessa sisäiseen tarinaani ja henkilöhistoriaani viinimestarina. Toiseksi tarkastelen, kuinka tarinallisuus ja taiteidenvälisyys vaikuttavat kohteen kokemiseen ja sen mieleen painamiseen. Tässä aineistonani toimii kolme Makuparina taide ja viini -tilaisuutta, jotka ajoittuivat syksyyn 2025. Näiden pohjalta toteutin kaksi haastattelua sekä kyselylomakekeruun niin osallistuja- kuin verrokkiryhmiltä. Lisäksi yksi tilaisuuksista noudatti lähinnä kanssakulkijuusmenetelmää. Tutkielma on kokonaisuudessaan autoetnografinen, sisältäen oman osallisuuteni niin makuparien luomisessa, tilaisuuksien ohjaamisessa kuin keskustelevuudessaakin.

Tavoitteeni on nostaa esiin taiteiden- ja tieteidenvälisen yhteistyön merkitystä kulttuurintuotannossa ja tuoda lisäarvoa taidemuseon perustoiminnalle houkuttelemalla uusia kävijöitä tuttujen kiinnostuksenkohteiden ulkopuolelta. Tulosten analysoinnissa hyödynnän aineistolähtöistä induktiivista sisältöanalyysia ja lähilukua. Keskityn fenomenologiseen lähestymistapaan, jossa aistitut kohteet ja tunnetut asiat ilmenevät merkityksellisinä. Aineistosta nousseiden alateemojen kautta pyrin luomaan yleistettävyyttä yksittäisistä kokemuksista.

Keskeisenä tuloksena voin todeta tarinallisuudella olevan vaikutusta kokemukseen. Pääasiassa muutos tapahtui positiivisempaan suuntaan ja lisäsi videoteokset poisluettuna teosten oivaltaavuutta, turvallisuutta ja kutsuvuutta. Vaikka teen yleistyksiä keräämästäni aineistosta, tämän tutkimuksen puitteissa ei kuitenkaan voi muodostaa kovin laajoja päätelmiä, vaan ennemmin rohkaista kysymyksen jatkojalostamiseen ja lisätutkimukseen. Kokemuksen kiinnittyminen tunnepitoisesti osaksi tarinaa luo mahdollisuuksia parempaan mieleen painumiseen. Tätä olisi sikin kiinnostava tutkia jatkossa edelleen ja palata tämän aineiston ja tutkimusryhmän pariin esimerkiksi vuoden päästä.

Avainsanat: taide, nykytaide, viinit, viinisuositukset, yhdistäminen, tarinallisuus, kokemusoppiminen, muisti (kognitio), monitaiteellisuus, taiteidenvälisyys, monitieteisyys, kulttuurituotanto

Sisällysluettelo

1	Johdanto	4
1.1	Tutkimuskysymys ja tavoitteet	5
1.2	Semioottinen teoriatausta	6
2	Tutkimusaineisto ja metodologiat	8
2.1	Kyselyn toteutus: tutkimus- ja verrokkiryhmät	8
2.2	Teemahaastattelut ja havainnointi	10
2.3	Metodologiset lähtökohdat	11
2.4	Eettiset pohdinnat	12
3	Poikkitaiteellinen näkökulma: taiteen ja viinin yhdistäminen	14
3.1	Makuparina taide ja viini -konsepti	14
3.2	Porin taidemuseon näyttelyt syksyllä 2025	16
3.3	Teosten ja viinien valinta	16
3.4	Tarinallisuus kontekstin kiinnittäjänä	18
4	”Muuten saattaa mennä ohi kävelyksi”	20
4.1	Yksilöhistoriallisesta taustasta yhteisen kokemuksen jäsentäjäksi	21
4.2	Kokemuksen muutos tarinallisuuden myötä	22
4.3	Tarina, emootioiden muotoutuminen ja mieleen painaminen	23
5	Yhteenveto	27
	Lähteet	28
	Liitteet	30
	Liite 1. Kyselylomake	30
	Liite 2. Avointen vastausten teemoitus	32

1 Johdanto

Makuparina taide ja viini -projekti sai alkunsa vuonna 2018. Tilaisuuksia on toteutettu kolmessa eri näyttelyssä vuosina 2018–2020 ennen tutkielmassa käsittelemääni näyttelykokonaisuutta syksyllä 2025. Olen itse kyseisen konseptin alkuperäinen kehittäjä yhdessä Porin taidemuseon edustajan, amanuenssi Heidi Porttilan kanssa. Oma taustani on ravintola-alalta, jossa olen toiminut muun muassa viinibaari-kahvilan yrittäjänä ja sommelierena¹ sekä suorittanut viinimestarikoulutuksen. Ajatus taideteosten parittamisesta viinien kanssa on itsessään melko ainutlaatuinen: viininmaistelutilaisuuksia museotiloissa on järjestetty enemmänkin, mutta nimenomaan tässä muodossa en ole törmännyt vastaavaan toteutukseen.² Tilaisuus rakentuu näyttelyssä muodostuvien kokonaisten teemojen ympärille sekä esillä oleviin yksittäisiin taideteoksiin, joille olen yhdistänyt täsmälliset makuparit viinimaailman puolelta. Porttilan rooli tapahtumassa on kertoa teosten taideperustaista taustaa, jonka jälkeen puolestani kerron kehittämistäni makupareista.

Tapahtumassa valitut viinit maistetaan näyttelytilassa yhtäaikaisesti viinien taustatarinoihin ja itse teoksiin tutustuttaessa, jolloin lopputuloksena on symbioottinen tarinallinen kokonaisuus kahden ohjaajan voimin. Tarina muodostuu viinin ja taiteen lisäksi temaattisista taustoista: esimerkiksi Mikko Kuoringin Päivänkakkarakarapöydät (2023–jatkuva) yhdistyvät australialaiseen Rieslingiin sen kautta, kuinka erilaiset maaperät ja mikroilmastot vaikuttavat sekä kukkien että viiniköynnösten ilmaantumiseen ja kasvuun. Erilaiset kasvuympäristöt tuottavat luontaisesti eri tyyllisiä viinejä, vaikka kyseessä olisi sama rypälelajike: jollekin petrolinen Riesling on ikoninen, toinen kaipaa siihen makeutta ja kukkaisuutta. Toiselle miellyttävä – tai kaunis – voi olla toiselle tylsä ja geneerinen. Myös ilmastonmuutoksen vaikutus luonnon ja viljelyn jatkuvuuteen luo linkin taiteen ja viinin välille, ja mahdollistaa tarinaan kiinnittymisen ja mieleen painumisen. Tarina jatkui viininviljelyyn minimi-intervention avulla, ja kuinka pölyttäjät näkyivät niin teoksen kuvissa kuin viinitarhoilla. Teokseen vahingossa mukaan kuvatut pihasauniot kirvoittivat keskustelua lajikkeiden risteytymisestä ja ilmastonmuutokseen sopeutumisesta. Ajatuksena on, että tulevaisuudessa nähdessään päivänkakkaran tai juodesaan Rieslingiä, osallistuja voi havahtua muistelemaan kyseistä teosta tai mainittuja teemoja.

¹ Ravintola-alalla työskentelevä juomatuotteen ammattilainen ja vastuhenkilö

² YLE uutisoi 7.1.2017, että Turun taidemuseossa tehtiin hieman samansuuntaista yhdistämistä ainakin Helene Schjerfbeckin näyttelyn kohdalla, mutta viinejä ei kuitenkaan esimerkiksi viety mukana näyttelykierrokselle. <https://yle.fi/a/3-9391853>

Tutkielmani rakentui lopulta kaksiosaiseksi. Ensin avaan konseptin synnyn teoreettista taustaa autoetnografisena toteutuksena. Toiseksi tutkin tarinallisuuden herättämää kokemuksellisuutta ja mieleen painumista. Kiinnostukseni tutkia tarinallisuuden vaikutusta kokemukseen ja mieleen painamiseen juontuu jo ensimmäisten taide-viini-iltojen palautteista: monet osallistujat kertoivat oma-aloitteisesti positiivisesta vaikutuksesta puolin ja toisin taiteen ja yksittäisten viinien ymmärtämiseen. Yhdistelmä on siis enemmän kuin osiensa summa. Aiheesta ei löytynyt juuri tutkimusta, joten päätin itse paneutua teemaan syvällisemmin.

1.1 Tutkimuskysymys ja tavoitteet

Kandidaatintyöni päätutkimuskysymykset ovat: miten *Makuparina taide ja viini* -konseptin teoreettinen lähtökohta rakentuu ja kuinka tarinallisuus sekä taiteidenvälisyys vaikuttavat kokemuksen kokemiseen. Kohdetta tutkimuksessani edustaa ensisijaisesti nykytaide ja taidekokemus, mutta toisaalta myös erilaiset viinityylit ja viinit. Hypoteesini on, että taide-elämyksestä saadaan enemmän irti viiniin liittyvien kertomusten avulla ja hankalaltakin tuntuva nykytaide muuttuu astetta lähestyttävämmäksi, kun siihen yhdistetään tarinallisuus. Tarkastelen myös, jäävätkö käsiteltävät teemat osallistujille paremmin mieleen tai vaikuttaako tilaisuus jopa uudistavasti ajattelutapaan ja suhtautumiseen taidetta ja/tai viiniä kohtaan. Tavoite on, että taidekokemus muuttuu esimerkiksi tylsästä kiinnostavaksi tai hämmentävästä oivaltavaksi, kun sen konteksti kietoutuu henkilökohtaiseen tarinaan. Käytän muun muassa edellä mainittuja sanapareja toteuttamassani kyselylomakkeessa (liite 1). Viinit toimivat lähinnä työkaluna tarinan muodostumisessa ja kuljettamisessa, mutta voivat itsekkin olla kohde, jonka kokemus tai mieleenpainuvuus muuttuu. Lisäksi yhdeksi alakysymykseksi nousi tutkimuksen edetessä, *kuinka* tämän tyyppistä aihetta tarinallistamisesta voi ja kannattaa tutkia.

Uutena tietona toivon vahvistavani poikkitaiteellisen yhteistyön merkitystä kulttuurintuotannossa. Toivon tutkimustulosteni luovan uskoa kehittää uudenlaisia, rajoja rikkovia projekteja tuomaan lisäarvoa taidemuseon perustoiminnalle sekä houkuttelemaan uusia kävijöitä tuttuun kiinnostuksenkohteiden ulkopuolelta. Kulttuurikentän vetovoiman kasvattaminen ja alojen väliset rajoja ylittävät mahdollisuudet yhteiskunnallisessa toiminnassa ovat myös talouskasvun vauhdittajia ja kaupunkikuvaa kehittäviä aineksia. Tutkimukseni sivuaa psykologian, taiteen, kulttuuriperinnön – erityisesti juomakulttuurin ja tarinankerrontaperinteen – alueita, joten sillä on jo itsessään monitieteelliset lähtökohdat.

1.2 Semioottinen teoriatausta

Lähdin rakentamaan makuparituksen teoreettista taustaa strukturalismin³ ja semiotiikan kautta. Idea muodostui ajatuksesta, kuinka mediatutkimuksen yliopistolehtori ja emeritus Veijo Hietalan mukaan tarkasteltaessa kuvien tulkintaa semiotiikan eli merkkiopin kautta voimme hyödyntää sveitsiläisen, modernin kielitieteen perustaja Ferdinand de Saussuren strukturalistista merkkiteoriaa.⁴ Teorian mukaan merkki koostuu kahdesta osapuolesta, jotka ovat ilmaisu ja tarkoite. Näiden keskinäinen suhde on mielivaltainen eli ulkoasu tai lausuntatapa viittaa sovitusti tiettyyn asiaan, mikä vaihtelee kulttuureittain ja kielialueittain. Selkeä esimerkki semiotiikasta on kielellisen merkin teoria eli kirjoitettu teksti. Myös esittävä kuva voidaan ymmärtää merkkinä, jossa viivat, värit ja hahmot muodostavat ilmaisun ja tarkoite syntyy tulkinnasta, mitä kuva esittää.⁵

Visuaaliset merkit noudattavat samankaltaista mielivaltaisuutta, sillä on hyvinkin kulttuurisidonnaista, mikä nähdään realistisena kuvana. Ranskalainen strukturalisti Roland Barthes puhuu tekijän kuolemasta, jolla hän viittaa pyrkimykseen erottaa (kirjallinen) teos luojastaan. Tällöin tekstin – tai omassa tutkimuksessani kuvan – merkitys voidaan tavoittaa ilman tekijänsä identiteettiä tai elämäntarinaa.⁶ Tämä ajatus heijastuu myös omassa tutkimuksessani: tarkoituksena ei ole tuottaa taidehistoriallista kuva-analyysia tai ”ymmärtää teoksia oikein”, joten kyseessä ei ole myöskään taidearvio.

Vaikka merkkien merkitys on sovittu ja vakiintunut, samasta sanasta tai kuvasta nousee todennäköisesti eri ihmisille erilaisia sivumerkityksiä heidän oman eletyn historiansa kautta. Systemaattisuuden ja loogisuuden tuolla puolen vallitseva monitulkintaisuus ja diskurssien kyseenalaistaminen näkyvät jälkistrukturalismissa.⁷ Näin ollen päädyin lopulta lähestymään teosten tulkintaa ennemminkin jälkistrukturalistisen teorian viitekehyksessä, jossa katsojan ajatellaan olevan aktiivinen merkityksen tuottaja.⁸ Kyse ei siis ole ainoastaan havaintojen tekemisestä, vaan taideteos on kuin mikä tahansa tulkintaa vaativa teksti, jolloin katsoja aina heijastaa siihen lisämerkityksiä oman kokemuksensa ja tietopohjansa mukaan.⁹

³ Tieteen termipankki: ”Strukturalismin mukaan kaikki sosiaaliset ilmiöt erilaisuudestaan ja pinnallisuudestaan huolimatta ovat siinä mielessä samanlaisia, että niiden taustalta löytyvät tiedostamattomat rakenteet.”

⁴ Hietala 1993, 31.

⁵ id.

⁶ Lecarpentier 2015, 15.

⁷ Lecarpentier 2015, 18.

⁸ Elovirta 1998, 77.

⁹ Elovirta 1998, 77.

Tanskalainen kielitieteilijä Louis Hjelmslev tarkentaa de Saussuren merkkiteoriaa denotaatio-konnotaatio-erottelulla, jossa kirjaimellisen denotativisen merkityksen lisäksi henkilökohtaiset asiayhteydet luovat konnotaatioita eli sivumerkityksiä – periaatteessa loputtomasti.¹⁰ Hyödynnettäessä modernin taiteen saralla denotaatio-konnotaatio-asetelma voi olla avainasemassa luovaan ymmärtämiseen. Esimerkiksi Mikko Kuoringin teos *Nenä* (2016)¹¹ on denotaatioltaan majoneesilla tukittu lasinen teekannu pleksijalustalla. Teoksen konnotaatio syntyy tulkitsijan henkilöhistorian kautta ja saa omalla kohdallani sivumerkityksen muun muassa allergiaa ja tukkoisuutta ilmentävänä teoksena. Toisessa toteuttamassani haastattelussa¹² samalle teokselle ilmenee erilainen konnotaatio erilaisen henkilöhistorian kautta. Palaan tähän myöhemmässä vaiheessa tutkielmaani.

Teoriatausta korostuu tutkielmani ensimmäisessä osassa, luvussa 3, jossa avaan konseptin syntyprosessia. Paneudun tarkemmin kuvan tulkintaan merkkinä denotaation ja konnotaation kautta ja pyrin selventämään, kuinka makuparien muodostaminen päässäni tapahtuu. Tutkielmani toisessa osassa, luvussa 4, puolestaan tulkitsen keräämääni aineistoa, jossa olen pyrkinyt ulkopuolisten osallistujien kautta tarkastelemaan luomaani tarinallisuutta ja sen vaikutusta kokemukseen sekä mieleen painumiseen.

¹⁰ Hietala 1993, 32.

¹¹ Teos esillä Sokeriovet -näyttelyssä Porin taidemuseossa

¹² H2

2 Tutkimusaineisto ja metodologiat

Tutkimukseni on kokonaisuudessaan autoetnografinen, sillä olen itse tilaisuuden kehittäjä ja makuparien suunnittelija ja osallistun myös makupariryhmän ohjaamiseen sekä henkilökunnan tilaisuudessa yhteiseen kanssakulkijuuteen ja muisteluun. Työni alussa olin jokseenkin varma valitsemieni aineistonkeruumenetelmien toimivuudesta. Erityisesti analysoidessani kyselylomakkeen (liite 1) vastauksia, koin, että vielä paljon jää ymmärtämättä kuvatusta kokemuksesta. Osassa muodostamieni sanaparien (katso taulukko 1–2 seuraavalla sivulla) kohdalla vastausten keskiarvoissa oli luettavissa eroja, mutta niiden esittäminen ainoana lopullisina tuloksina olisi ollut latteaa. Lähilukiessani aineistoa tarkemmin, pyrin analysoimaan, mistä erot johtuivat. Muodostamalla luvuista sekä tapahtuman aikana tekemistäni kenttähavainnoista johtopäätöksiä, pääsin syvällisemmin kiinni taustalla vaikuttavaan ilmiöön.

Laadullista sisältöanalyysia ja tulkintojen tekemistä voidaan lähestyä niin, että tutkija pitää aineistoa oman teoreettisen ajattelun lähtökohtana ja apuvälineenä.¹³ Tarkastelen aineistoani fenomenologisesti, jolloin yksittäisen ilmiön oivaltavasta havainnoinnista on mahdollista nähdä ilmiöön liittyviä syvempiä merkityksiä.¹⁴ Tulkitseen tuloksia aineistolähtöisesti induktiivisesti eli yksittäisistä kokemuksista yleistäen.¹⁵ Aineistoni koostuu kolmesta osasta, joita ovat kyselylomake, haastattelu sekä havainnointi.

2.1 Kyselyn toteutus: tutkimus- ja verrokkiryhmät

Valtaosa aineistostani koostuu kyselystä, jonka olen jakanut kahteen ryhmää: Makuparina taide ja viini -tilaisuuteen osallistuvat henkilöt – myöhemmin makupariryhmä – (27) sekä verrokkiryhmä (25), jonka osallistujat tutustuvat samoihin näyttelyihin itsenäisesti. Kyselylomake valikoitui aineistonkeruumenetelmäksi sen helppouden, edullisuuden ja tarkoituksenmukaisuuden vuoksi. Makuparina taide ja viini -tilaisuudet ajoittuivat vuoden 2025 syksyyn 21.11 sekä 29.11. Lisäksi verrokkiryhmän kyselylomakkeet olivat esillä taidemuseon aulassa viikosta 43 viikkoon 51. Kyselyjen tarkoituksena on luoda yleiskuva ohjatun tilaisuuden ja tarinallisuuden vaikutuksesta näyttelyiden kokemiseen ja siihen, mitä niistä jää katsojalle mielen suhteessa yksinomaiseen näyttelykäyntiin.

¹³ Eskola & Suoranta 2008, 145.

¹⁴ Eskola & Suoranta 2008, 146.

¹⁵ Tuomi & Sarajarvi 2018 [2002], 107–109.

Muodostin kyselylomakkeen sanaparit (katso taulukko 1–2) intuitiivisesti kuvastamaan niidenomaisesti kokemuksellisuutta ja siinä havaittavia eroja makupariryhmän ja verrokkiryhmän välillä. Kokemukseen ei sinänsä liity kohteen ymmärtäminen tai tulkinta, joten sanaparien avulla tavoittelin juuri tunnetta kokemuksen taustalla.

Taulukko 1. Makupariryhmän kokemuksen keskiarvot

Kyselylomakkeen perusteella muodostetut laskennalliset keskiarvot kokemuksesta asteikolla 1–4.

MAKUPARIRYHMÄ	GAG	SOKERIOVET	MAIRE	MELANIE
(1) pelottava – turvallinen (4)	3,20	3,3	3,85	3,04
(1) hämmentävä – oivaltava (4)	3,11	2,19	3,22	2,78
(1) tylsä – kiinnostava (4)	3,11	2,52	3,67	3,07
(1) luotaantyöntävä – kutsuva (4)	3,11	2,81	3,67	3,00
(1) epäesteettinen – esteettinen (4)	2,89	2,63	3,74	2,85

Taulukko 2. Verrokkiryhmän kokemuksen keskiarvot

Kyselylomakkeen perusteella muodostetut laskennalliset keskiarvot kokemuksesta asteikolla 1–4.

VERROKKIRYHMÄ	GAG	SOKERIOVET	MAIRE	MELANIE
(1) pelottava – turvallinen (4)	2,90	3,00	3,86	3,05
(1) hämmentävä – oivaltava (4)	2,67	1,83	2,95	2,89
(1) tylsä – kiinnostava (4)	2,86	2,64	3,21	3,39
(1) luotaantyöntävä – kutsuva (4)	3,00	2,73	3,30	3,30
(1) epäesteettinen – esteettinen (4)	3,00	2,31	3,61	3,33

Kyselylomakkeita käsittelin seuraavalla tavalla: laskin jokaisen näyttelyn kunkin sanaparin saaman keskiarvon sekä tutkimusryhmästä että verrokkiryhmästä ja taulukoitin ne vertailukelpoisiin taulukkoihin (taulukot 1–2). Mikäli kohtia oli jätetty tyhjiksi, vähensin ne vastausten kokonaismäärästä, jolloin niillä ei ollut sinänsä vaikutusta keskiarvoon. Kirjasin kuitenkin huomion vastausten puuttumisesta tietoihin. Tyhjiä kohtia ilmeni selkeästi enemmän verrokkiryhmän vastauksissa, joten ohjeistukseni itsenäisen työskentelyn kohdalla olisi voinut olla selkeämpää. Lisäksi teemoitin avoimet vastaukset seitsemään pääteemaan, jolloin pystyin vertailemaan eri ryhmissä esiin nousseita huomioita.

Tilaisuuteen osallistuvien vastausprosentti kyselyyn oli 84 prosenttia. Tämän lisäksi pystyn hyödyntämään analyysissäni tilaisuuden aikana tekemiäni huomioita ja muistiinpanoja vastavuoroisesta kommunikoinnista ja suullisesta palautteesta. Koska verrokkiryhmän aineiston koostaminen oli epävarmempaa, halusin saada lomakkeet esille mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Onnekseni vastauksia kertyi alusta asti ilahduttavan paljon. Kumpaankaan ryhmään en itse voinut vaikuttaa, sillä tilaisuus oli maksullinen ja alkoholitarjoilun vuoksi ainoastaan täysi-ikäisille suunnattu, mutta muuten lippua vastaan kenen tahansa oli mahdollisuus osallistua. Verrokkiryhmän vastaukset kertyivät puolestaan museokävijöiden vapaaehtoisista vastauksista. Tässä tutkimuksessa en analysoi tuloksia esimerkiksi sukupuolen tai iän perusteella, joten kohderyhmäksi muodostuivat ”museokävijä” ja ”kulttuuritapahtumien kuluttaja”.

2.2 Teemahaastattelut ja havainnointi

Aineistoni koostuu kyselyn lisäksi kahdesta haastattelusta, jotka toteutin noin viikko ensimmäisen tilaisuuden jälkeen. Haastateltavat henkilöt vastasivat niin ikään kyselylomakkeeseen heti tilaisuuden jälkeen, mutta haastatteluissa, joista käytän koodeja H1 ja H2, tarkoituksena oli tuottaa yksityiskohtaisempaa ja kenties samalla laajempaa ymmärrystä itse kokemuksesta. Ne myös tarjoavat mahdollisuuden tarkastella, miten tilaisuus vaikuttaa taiteen ja/tai viinien mieleen painumiseen hieman pidemmällä ajalla. Pidin haastattelurakenteen puolistrukturoituna antaen haastateltaville mahdollisuuden tuoda esiin juuri niitä seikkoja, joita heille oli tilaisuudesta mieleen painunut. Aloitin haastattelut kysymällä, miksi henkilö oli päättänyt osallistua tapahtumaan, ja mitä hänelle erityisesti oli jäänyt siitä mieleen. Pysin antamaan tilaa haastateltavan omalle kerronnalle pyytämällä kertomaan lisää tai yksinkertaisin kannustuksin jatkaa. Kysyin myös, tuoko tällainen toiminta lisäarvoa museon perustoimintaan ja osallistuisiko haastateltava uudestaan vastaavaan tilaisuuteen tulevaisuudessa. Kumpikin haastateltava vastasi molempiin kysymyksiin myöntävästi.

Litteroin haastattelut kirjalliseen muotoon, jotta voin palata niihin tarvittaessa uudelleen ja uudelleen. Lähiluin kyseistä materiaalia, kuten myös kyselylomakkeiden avoimia vastauksia sekä muistiinpanojani havainnoista itse tilaisuuksista, ja pyrin tekemään niille laadullista sisältöanalyysia. Alun perin toivoin saavani haastateltavia ennakkoon, mutta vapaaehtoisia ei ilmaantunut. Toisaalta koen, että haastattelujen sopiminen tilaisuuden jälkeen ja varsinainen suorittaminen noin viikon päästä, mahdollistivat myös paremmin mieleen painumisen tarkastelun. Faktuaalisesti viikkokin on lopulta todella lyhyt aika kyseisen aiheen tutkimiseen, joten

merkittäviä johtopäätöksiä tästä on haastavaa tehdä. Jatkotutkimukselle tosin aukenee otollista maaperää ja vertailudataa.

Haastatteluiden lisäksi sain materiaalia ikään kuin kenttähavainnointina tilaisuuksien aikana. Osallistujat jakoivat tuntemuksiaan ja jotkut jopa muistelivat aiempia makuparitalaisuuksia vuosien takaa. Tämä aineisto antoi minulle eniten mahdollisuuksia pureutua kysymykseen mieleen painumisesta. Havainnointi tuotti myös vahvistavia huomioita avointen vastausten seitsemään pääteemaan, joita olivat *taide, tarina, tunnelma, kokonaisuus, aika, ääni* sekä *tila ja/tai värimaailma*. Näin jälkepäin ajateltuna, olisin voinut hyödyntää useampaa muistiinpanotapaa, kuten go pro -kameraa tai sanelulaitetta kierrosten aikana. Koska olin itse tapahtuman toisena ohjaajana, ei muistiinpanojen suora, samanaikainen kirjaaminen ollut aina mahdollista. Tilaisuudesta välittyi näkökulmia avartava ja jopa liikuttanutkin tunnelma, kun teoksiin päästiin käsiksi perinteisen taidemuseotyöskentelykontekstin ulkopuolelta.

Suunnittelemini edellä mainittujen tutkimusryhmien lisäksi toteutimme makupari-tilaisuuden museon henkilökunnalle. Heiltä en kerännyt kyselylomakkeita, sillä pelkäsin heidän asemansa näyttelyn kanssa työskentelevinä alan ammattilaisina vääristävän kokonaisuutta. Hyödynnän kuitenkin kenttähavaintojani myös tästä 18.12.2025 järjestetystä tapahtumasta. Tätä tilaisuutta ajattelen kanssakulkijuusmenetelmänä, koska roolini ohjaajana liukui ennemmin yhdessä keskusteluun ja muisteluun.

2.3 Metodologiset lähtökohdat

Toinen päätutkimuskysymykseni – kuinka tarinallisuus ja taiteidenvälisyys vaikuttavat kohteen kokemiseen ja sen mieleen painamiseen – ohjaa lähestymistäni kyselyvastauksiin ja haastatteluihin sekä lukutapaani niitä kohtaan. Hyödynnän kyselyvastauksien tulkinnassa sisältöanalyysia, jonka avulla luon kuvan eri näyttelyosuuksien synnyttämistä reaktioista ja tunteista. Sisältöanalyysia tulisi käyttää keinona järjestää aineisto johtopäätösten tekoa varten, ei esittää suorina tuloksina.¹⁶ Koska kyseessä on vertailuasetelma, en keskity ainoastaan makupariryhmän kokemuksiin vaan vertaan niitä verrokkiryhmän vastauksiin. On kuitenkin huomioitava, että koska en vertaa samoja henkilöitä ennen ja jälkeen tapahtuman, vastausten kokemuksissa heijastuu myös taustalla olevat itsenäiset persoonat, eikä tuloksia voi suoraan liittää tapahtumaan syy-seuraus-asteikolla. Sisällönanalyysin avulla on kuitenkin mahdollista tuottaa tietoa

¹⁶ Tuomi & Sarajärvi 2024 [2002], 117.

aineistojen yhtäläisyyksistä ja eroista teemoja hyödyntäen.¹⁷ Tavoitteeni oli, että kyselyvastaauksista olisi luettavissa näitä eroavaisuuksia ainakin joillain viidestä sanaparista (katso taulukko 1–2), jotta johtopäätöksiä tarinallisuuden vaikutuksesta kokemukseen olisi mahdollista tuottaa. Sisältöanalyysi ei kuitenkaan yksin riitä aineiston purkamiseen vaan rinnalle tulee ottaa muita metodeja ja viitekehyksiä, jotta saan kerätyn aineiston järjestyseen loogiseksi ja perustelluksi kokonaisuudeksi.¹⁸ Hyödynnän tutkimuksessani semiotiikkaa ja jälkistrukturalismia teosten tarinallistamisessa sekä fenomenologiaa niin näkemieni ja kuulemieni havaintojen kuin kirjallisten vastausten tulkinnassa.

Avointen vastausten ja haastattelukysymysten tulkinnan kohdalla otan avuksi reflektiivisen teema-analyysin menetelmän, joka on joustava tapa analysoida laadullista aineistoa tarjoten moniulotteisen ja yksityiskohtaisen lähestymistavan.¹⁹ Se on luonteva jatkumo, koska haastattelutyypinä käytän lähinnä teemahaastattelun menetelmää. Tutkijan on tärkeää omaksua kuuntelijan rooli ja antaa haastateltavalle tilaa ja aikaa muodostaa sanottavansa teemojen innoittamana ilman suurempaa johdattelua.²⁰ Luen kerättyä aineistoa toistuvasti kirjaten ylös alustavia huomioita, jonka jälkeen siirryn järjestelmällisempään aineiston koodaukseen luomieni teemojen mukaan.²¹ Omassa tutkimuksessani kysymykset on teemoitettu painottuen näyttelyn synnyttämiin ajatuksiin ja mieleen jääneisiin seikkoihin. Hypoteesini on, että myös vastauksista olisi muodostettavissa erilaisia teemoja ainakin sen osalta, miten esiin nousevat ja mieleen painuvat joko teokset ja/tai niiden sisältämät teemojen osat, viinit tai kehittämäni tarinat.

2.4 Eettiset pohdinnat

Aineiston keruuseen liittyen eettisenä kysymyksenä heräsi ajatus alkoholin mahdollisesta vaikutuksesta vastauksiin. Annosmäärät olivat kuitenkin maistelukokoisia (á 4 cl) ja aikaa niiden nauttimiseen oli runsaasti, joten humaltumisen vaaraa ei sinänsä ollut. Riski vastausten yhdistettävyydestä tiettyyn henkilöön on pieni erityisesti verrokkiryhmässä. Tilaisuuteen osallistuneet ovat tässä kohtaa alttiimpia: kyseessä on yli 30 henkilön ryhmä, eikä aihe ole sinänsä intiimi tai arkaluontoinen. Kaikki osallistuminen perustuu vapaaehtoisuuteen, eikä esimerkiksi maistelutilaisuuteen osallistumisenkaan edellyttä kyselyyn vastaamista. Tämä on myös tehty

¹⁷ Kärkkäinen 2024, 36.

¹⁸ Fingerroos & Kajander 2022, 36.

¹⁹ Kärkkäinen 2024, 37.

²⁰ Hämeenaho ym. 2022, 193.

²¹ Kärkkäinen 2024 38.

osallistujille selväksi. Oletukseni on, että sekä makupariryhmä että verrokkiryhmä koostuvat henkilöistä, jotka ovat muutenkin kiinnostuneita taiteesta ja kulttuurista, joten niin sanotun pilan vuoksi annetut vastaukset ovat hyvin epätodennäköisiä.

Pidän eettisesti tarkastelemisen arvoisena myös omaa asemaani tapahtuman kehittäjänä. Halu tuottaa merkittäviä tuloksia omasta projektista on olemassa, mutta tiedostaessani tämän, kykenen kiinnittämään erityistä huomiota puolueettomuuteen. Etnografinen ote mahdollistaa avoimen pohdinnan oman elämänhistorian, aseman ja osallisuuden vaikutuksesta ei vain aineiston muodostukseen vaan myös tulkintaan ja valmiiseen tekstiin.²² Olen pyrkinyt huomioimaan niin taiteilijoiden kuin oman vakaumukseni ja pitämään mahdollisuuksien mukaan poliittiset kannat loitommalla. Haluan omien tulkintojeni lisäksi tuoda esiin myös taiteilijoiden äänen – kielelliset kertomukset itsestään, töistään ja ympäristöstään – jotta valta ja toiminnan määrittely ainakin osittain säilyvät teosten tuottajilla.²³ Näin kunnioitan alkuperäistä ideologiaa, jossa luonnonsuojelu-, tasa-arvo- ja ihmisarvotemat kulkevat läpi näyttelykokonaisuuden välillä selkeänä ja toisinaan piiloviestinä. Tämä näkyy muun muassa tulkinnassani teosten denotaatioista (vaatekasa) konnotaatioihin (hukkapalat, roskat, kuormitus luonnolle – hukkarosee, kuorimäski, kuormituksen minimointi) taiteilijoiden itsensä taustakertomuksista kumpuavina, mutta myös omasta elämänkatsomuksestani käsin.

Toteutusten osalta valitsin melanie bonajon videoteosten kohdalla omatoimisen lähestymisen teoksiin sen sijaan, että olisimme yhdessä läpikäyneet jokaisen kolmesta osiosta. Teokset käsitelivät intiimejä sekä arkaluontoisia aiheita ja sisälsivät muun muassa alastomuutta, joten pyrin tekemään tilanteen kaikille osallistujille sopivaksi. Kerroin sisällöstä ja toteutuksesta ennakkoon, jolloin jokaisen oli mahdollisuus valita itselle sopiva huone sekä käsiteltävä teema tai siirtyä suoraan odottamaan tilaisuuden yhteistä lopettamista.

²² Fingeroos & Kajander 2022, 33.

²³ Hannula 2003, 21.

3 Poikkitaiteellinen näkökulma: taiteen ja viinin yhdistäminen

Porin taidemuseo on perustettu vuonna 1981 professori Maire Gullichsenin taidesäätiön kokoelmien pohjalta keskittyen kotimaisen ja ulkomaalaisen nykyaiteen ja modernismin virtauksiin 1800-luvulta tähän päivään. Maire Gullichsen oli edelläkävijä sekä modernismin ja nykyaiteen mesenaatti, jonka tavoitteena oli olla mukana perustamassa modernin taiteen museota synnyinkaupunkiinsa Poriin. Usko taiteen yhteiskunnalliseen merkitykseen ja taiteelliseen tinkimättömyyteen sekä halu ottaa riskejä ovat arvoja, jotka säilyvät edelleen Porin taidemuseon keskiössä. Poikkitaiteellinen lähestyminen taiteen tulkintaan viiniparitusten kautta voidaan liittää ainutlaatuisuudessaan samaan edellä käyvään ja kokeelliseen tapaan saada ihmiset taiteen äärelle.

3.1 Makuparina taide ja viini -konsepti

Makuparien muodostaminen perustuu täysin omaan tulkintaani ja itse kehittämiini tarinoihin. Ne ovat näin ollen vain yksi tulkintatapa, joiden tarkoitus on innostaa museokävijöitä tulkitsemaan taidetta rohkeasti omasta henkilöhistoriastaan. Hietalan mukaan amerikkalainen pragmatistifilosofi Charles Sanders Peirce on tulkinnut semiotiikkaa merkkien kolmijakoa hyödyntävässä teoriassaan ikonista, indeksistä ja symbolista.²⁴ Oman tarkasteluni kannalta kiinnostavaa kyseisessä teoriassa on jäljittelevän kuvan toimiminen vertaiskuvana, jolloin teoksen tarkastelijan on ensin ymmärrettävä sen ikoninen luonne, mikä mahdollistaa symbolisen merkityksen liittämisen kuvaan.²⁵ Hietala toteaa länsimaalaisen taidekäsityksen jopa edellyttävän perinteisenkin kuvan tulkinnassa vähintään osittaista vertauskuvallisuuden huomiointia.²⁶ Tutkielmassa käsittelemäni nykyaide on verrattain uudistuvaa ja pyrkii perinteestä poikkeavaan luomiseen, jolloin symbolien merkitykset eivät välttämättä tai todennäköisesti ole sovittuja ja vakiintuneita, vaan moniselitteisiä ja tulkinnanvaraisia. Tämä mahdollistaa taiteen tulkinnassa rajattomat merkitykset sille annettujen yhteyksien mukaan.

Peirce näkee merkin ja sen ulkopuolisen todellisuuden suhteen tarkastelun erityisen käyttökelpoisena visuaalisia ilmiöitä tarkastellessa.²⁷ Koska tutkimukseni punaisena lankana on taiteen yhdistäminen viiniin, hyödynnän viinituntemustani tarinoiden taustavoimana. Voisikin ajatella, että tutkimukseni sijoittuu poikkitieteellisesti suuntautuneen kulttuuritutkimuksen

²⁴ Hietala 1993, 32.

²⁵ Hietala 1993, 38.

²⁶ id.

²⁷ Palin 1998, 132.

piiriin, jossa representaation kritiikki ja katseen politiikka tulevat mukaan taiteen tulkintaan. Elovirta avaa katseen politiikan käsitettä viitaten Brysoniin (1988): ”näyttelykäynnit muuttuvat subjektiivisesta toimesta sosiaalisiksi, jokaisen katsojan oman yhteisön muokkaamaksi tapahtumaksi.”²⁸ Tutkimuksessani yhteisö muodostuu taiteen ja viinin pariin kerääntyneestä suljetusta ryhmästä, joka jakaa erityisen kokemuksen. Representaatiolla puolestaan viitataan tietynlaiseen kuvaamiseen eli merkityksen antamiseen inhimilliselle todellisuudelle, jolloin sen muodostama diskurssi muovaa ajattelua ja vaikuttaa muihin mahdollisiin lähestymis- ja tulkintatapoihin.

Kun tekijän mahdollinen alkuperäinen tarkoitus teoksen merkityksestä, historiallisesta tilanteesta tai fysiologisoidusta havainnoista poikkeaa tulkinnasta, katsojan rooli korostuu.²⁹ Tällöin voimme hyödyntää lisäksi fenomenologista viitekehystä. Tämä näkyy vahvasti taide-viiniprojektissa makuparien luomisessa, jossa operoidaan tarinallistamisen ytimessä. Valtiotieteiden tohtori ja sosiaalipsykologian emerita Vilma Hänninen lähestyy tarinallistamista väitöskirjassaan hyvinkin kulttuurisista lähtökohdista. Erityisen kiinnostavana oman tutkimukseni kannalta pidän Hännisen ajatusta sisäisen tarinan muodostumisesta luovana tapahtumasarjana ja sosiaalisen tarinamallin siirtämisestä jopa heuristisena prosessina³⁰. Etenkin joskus haastavanakin koetun nykytaiteen tulkinnassa sisäisen tarinan käsite tulkintaa ohjaavana nuorana on avaava. Hänninen korostaa:

Sisäinen tarina on siis yksilön mielen sisäinen, sosiaalisesta vuorovaikutuksesta ja kulttuurista juontuva, mutta yksilölliseen kokemushistoriaan ankkuroituva, luova ja muuttuva elämäntilanteen jäsenysprosessi, joka kytkeytyy motiiveihin ja emootioihin. [...] Kokemus voi saada loputtomasti erilaisia symbolisia tulkintoja, ja luovat tulkinnat voivat muuttaa sitä. Olennaista kuitenkin on, että tulkinnan on tunnettava omalta, symbolin on kohdattava kokemus.³¹

Tarkasteltavat teokset ovat hyvin todennäköisesti syntyneet eri puitteista, kuin mistä itse niitä katson ja tulkitsen. Myös tapahtumaan osallistuvat henkilöt peilaavat taidetta oman historiansa kautta, jolloin esimerkiksi sairaanhoitajalle tai huippu-urheilijalle tulee oletettavasti eri miellelyhtymät kohteesta kuin makuparit luoneella viinimestarilla. Elovirta tukeutuu Ivarseniin (1993) osoittaessaan, kuinka nimenomaan katsojan reaktio raamitettuun kuvaan synnyttää

²⁸ Elovirta 1998, 85–86.

²⁹ id.

³⁰ Heuristinen prosessi voidaan tulkita ongelmanratkaisukeinona, valmiin ratkaisumallin soveltamisena muun muassa ajattelussa. Taiteen ja viinin yhdistämisessä tämä voi tarkoittaa valmista tarinamallia, joka voi laukaista ymmärryksen oman tarinan luomiseen.

³¹ Hänninen 2000, 49.

taideteoksen, joka siihen asti säilyy määrittelemättömänä ja ainakin osittain avoimena.³² Juuri tämä näkökulma sallii katsojan väliintulon.

3.2 Porin taidemuseon näyttelyt syksyllä 2025

Maire Gullichsen ja modernismin käännekohdat -näyttely on ollut jatkuvana näyttelynä esillä Porin taidemuseon Siipi, MG-näyttelytilassa 1.2.2025 alkaen. Pääasiassa suomalaista modernia taidetta käsittävän kokoelman esittelemiselle on omistettu Porin taidemuseossa oma pysyvä näyttelytilansa. Muut kolme näyttelyä olivat esillä ajanjaksolla 27.9.2025 – 1.3.2026. Suurimmassa Halli-näyttelytilassa nähtiin neljän suomalaisen nykytaiteilijan Essi Kausalaisen, Olli Keräsen, Mikko Kuoringin ja Maija Luutosen yhteisnäyttely *Sokeriovet*. Näyttelyssä maalaukset, veistokset, esineinstallaatiot ja esitykselliset kokonaisuudet asettuvat tilalliseen vuorovaikutukseen keskenään.³³ Kolmantena osana syksyn kokonaisuutta vaihtuvien näyttelyiden tilaan, Siipeen, oli rakennettu monimateriaalisten installaatioiden yhteyteen hollantilaisen taiteilijan, elokuvantekijän, somaattisen seksuaalivalmentajan ja -kouluttajan sekä aktivistin melanie bonajon *Night Soil* -trilogian videoteokset: *Fake Paradise* (2014), *Economy of Love* (2015) ja *Nocturnal Gardening* (2016). Viimeisen osuuden muodosti Siiven pieneen näyttelytilaan koostettu Shia Conlonin ja Iona Roisinin *GAG*, jossa palattiin taiteilijoiden nuoruusajan pyrkimyksiin dokumentoida elämäänsä taiteen kautta.

3.3 Teosten ja viinien valinta

Tapani yhdistää taidetta ja viiniä lähtee liikkeelle kulloisenkin näyttelyn teeman ja teosten ehdoilla. Tällä kertaa kantavaksi teemoiksi muodostui vahvasti yhdenvertaisuus ja eläminen luonnon ehdoilla: queer-teemat, yhteiskunnan marginaalissa eläminen, eläinten oikeudet, ilmastonmuutos ja materiaalien uusiokäyttö nivoutuivat yhteen läpi kokonaisuuden neljän erillisen näyttelyn voimin. Halusin muodostaa makupareja mahdollisimman laajalle skaalalle teoksia ottaen huomioon viinin juontitahdin suhteutettuna tilaisuuden kestoon (1,5 tuntia). Päädyin parittamaan suurimpaan Hallissa sijaitsevaan Sokeriovet -näyttelyyn kaksi teosta ja jättämään Maire Gullichsenin Modernismin klassikot kestonäyttelyn viinittä.

Valitsemieni viinien oli luonnollisesti löydettävä Alkon valikoimasta. Suurimpana rajoittavana tekijänä oli hinta, jotta tapahtuman hinnoittelu pysyisi osallistujille kohtuullisena.

³² Elovirta 1998, 86.

³³ Porin taidemuseon verkkosivut (tarkistettu 15.1.2026)

Lähestyin viinien valintaa intuitiivisen tulkinnan kautta: kiersin useampaan kertaan näyttelyt läpi ja tutustuin teosten taustoihin jättäen kuitenkin tilaa omalle tulkinnalle. Voisi ajatella, että suoritin eräänlaista kuvasemioottista lähilukua painopisteen ollessa merkitysjärjestelmien analyysissä³⁴, heijastaen teoksia omaan sisäiseen tarinaani.

Ensimmäinen makupari muodostui englantilaisen Silver Regin Brut kuohuviinin sekä Shia Conlonin ja Iona Roisinin GAG -kokonaisuuden välille. Se sijoittui pienimpään Siiven näyttelytilaan, mikä vaikutti koko kierroksen poikkeukselliseen kulkujärjestykseen. Lähtökohtaisesti minua kiinnosti nostaa nimenomaan englantilainen kuohuviini kyseisen näyttelyn pariin, koska taiteilijat olivat viettäneet nuoruutensa – jota teoksissa kuvattiin – Britteinsaarilla Englannissa ja Irlannissa. Muita parituksen taustalla olleita teemoja olivat niin viinin kuin henkilön näyttäytyminen paperilla teoreettisesti toisena kuin mitä se todellisuudessa syvälliseltä olemukseltaan on. Miksi meillä on tarve muodostaa mielipide ennakkotiedon perusteella ilman, että antaisimme kohteelle mahdollisuuden avata itse itseään? Kysyin, onko aina tarpeellista edes määrittää ja nimetä asioita, vai voisiko kohde itse päättää, mitä haluaa meille itsestään avata ja kertoa. Englanti on myös verrattain nuori viinimaa, joka hakee edelleen identiteettiään ja paikkaansa suhteessa muuhun viinimaailmaan. Englantilainen kuohuviini vie viiniharrastajan mielikuvat nopeasti samppanjan haastajaan, mutta valitsemani viini olikin tehty tankkikäymismenetelmällä, mikä ei ole se tyypillisin tuotos Suomen markkinoille tulleesta brittikuvohuvasta. Proseccosta tutulla valmistusmenetelmällä tehty viini sopii kuitenkin nimenomaan nuorena juotavaksi – termin molemmissa merkityksissä – mikä korostaa näyttelyteeman valoisampaa ja toiveikkaampaa puolta.

Seuraavat kaksi viiniä yhdistyivät suurimman Sokeriovet-kokonaisuuden kahden taiteilijan teoksiin, joista toinen yksittäiseen teokseen ja toinen taiteilijan koko tuotannon ajatusmaailmaan. Makupari numero kaksi oli Hewitson Gun Metal Riesling 2021 ja Mikko Kuoringin Päivänkakkarakarapöydät 2023– (jatkuva). Tämän parin syntytaustaa kuvasin jo esimerkkinä johdannossa.

Kolmas yhdistelmä muodostui Noita Kosmos 2021 Rosén sekä Essi Kausalaisen ajatusmaailman – esimerkinomaisesti Avustaja II (2025) teoksen – ympärille. Luonnonvarojen uusio- ja jatkokäyttö korostuivat tämän makuparin kohdalla, kun tarinaan tulivat mukaan roskaksi ja hävikiksi mielletävät raaka-aineet niin taiteessa kuin viinissä. Aiemmissa teoksissa ennestään

³⁴ Palin 1998, 125.

hyödynnetyt kangaspalat ja Saignée-menetelmällä³⁵ valmistettu roseeviini ilmensivät samaa hyötykäytön periaatetta. Muutos ja performatiivisuus yhdistyivät epävakaaassa naturalviinissä ja ennustamattomissa sääolosuhteissa Kausalaisen teosten hetkelliseen liikkeellä oloon performanssipäivänä (29.11.2025). Sama jännitys vallitsi hetkessä, jolloin avasin mahdollisesti suurtaakin pullokohtaista eroa osoittavan alkuviinin, kuin silloin kun astuin uudelleen näyttelytilaan tietämättä, mikä minua siellä odotti: oliko viini yhtään sama? Entä olivatko teokset vaihtaneet paikkaa tai muuten muuttuneet?

Viimeinen makupari oli romanialainen Cramele Recas Solara Red Natural 2023 yhdistettynä koko melanie bonajon Night Soil trilogia -videoteoksille. Tämä pari oli mahdollista nauttia itsenäisesti kolmen videoteoksen parissa yhteisen alustuksen ja päätössanojen välissä noin kymmenen minuutin ajan. Kuten ensimmäisessä GAG-osuudessa, Night Soil -näyttelyn kohdalla oli omassa tulkinnassani vahvasti mukana queer-teoreettinen lähestyminen, jolloin kulttuurisen keskiön reunoille sijoittuvia olemisen tapoja halutaan tehdä näkyviksi.³⁶ Ajatus vallitsi niin viinien kuin näyttelyiden taustalla. Romanikulttuuri Suomessa ja toisaalta Romania vanhaan maailmaan kuuluvana viinimaana laajemmassa viinikontekstissa asettuvat molemmat tietynlaiseen marginaaliin. Pidin myös alusta asti erityisen tärkeänä, että kaikki tilaisuuteen valitut viinit ovat valmistusmenetelmältään vegaanisia. Tämä nivoi tapahtuman yhteen kokonaisuutena, eikä lopussa esitetty eläintuotantoa kyseenalaistava video muodostunut siinä mielessä tekopyhäksi katsoa.

3.4 Tarinallisuus kontekstin kiinnittäjänä

Tarinallisista menetelmistä puhutaan, kun kokemukseen varastoituneesta aineistosta kootaan kertomus eri tekniikoita hyödyntäen ja tarinallisuus toimii tässä kokemuksen jäsentäjänä.³⁷ Suomalainen tarinallistamisen asiantuntija ja tietokirjailija Anne Kalliomäki puhuu tarinallistamisesta uusien liiketoimintamallien tarpeiden synnyttämän tarinalähtöisen palvelumuotoilijan ammatin kautta: elämystalousajattelu, joka korostaa asiakkaan kokemusta palvelun lisäarvona, tarjoaa uusia työmahdollisuuksia luovien alojen tekijöille.³⁸ Monesti vaikeanakin pidetyn modernismin ja nykytaiteen yhteydessä tarinallistamisella voisi olla merkittävä rooli kulttuurituotannossa ja kokemuksen saavutettavuudessa – myös ilman viiniä.

³⁵ Saignée-menetelmässä osa punaviiniksi käymään laitetusta rypälemehusta valutetaan jo alkuvaiheessa pois voimakkaamman konsentraation saavuttamiseksi punaviiniin; valutetusta osuudesta valmistetaan roseeviiniä.

³⁶ Vänskä 2007, 72.

³⁷ Katainen 2004, 170.

³⁸ Kalliomäki 2016, 65.

Tarkasteltaessa modernin taiteen kontekstissa, Maire Gullichsenin kokoelma on klassikko-näyttely, jossa esimerkiksi Helene Schjerfbeckin omakuva³⁹ edustaa jopa kansallista kuvastoa. Melanie Bonajon näyttelyn videoteokset puolestaan ovat luonteensa vuoksi ainakin kuvina selkeitä. Tarkoitan tällä sitä, että kun kuvassa näkyy sika, jota hoivataan ja kertojaääni taustalla puhuu empaattisemmasta suhtautumisesta toislaajisiin, on helppo tehdä jonkinlainen tulkinta siitä, mistä on kyse. GAG- sekä Sokeriovet -kokonaisuuksissa puolestaan tulkitseen tarinallisuuden olevan tarpeellinen lisä teosten kiinnostavuuden kasvuun ja ymmärtämiseen. Taidemuseo tarjoaa opastettuja kierroksia, joissa teoksien taustoja avataan. Jo tämä tuo kokemukseen syvemmän tason. Valitsin tarkoituksella kyselylomakkeeseen verrokkiryhmäksi henkilöitä, jotka kiertävät näyttelyt itsenäisesti eli ilman minkäänlaista taustatarinaa. On kuitenkin huomioitava, että taidemuseon verkkosivuilla on taustoitusta kaikista näyttelyistä, mikä mahdollistaa omaehtoisen ennakkotutustumisen teemoihin. Tätä en voi ottaa huomioon tulkitessani saamiani vastauksia.

Nojasin tarinoissani vahvasti queer-teoriaan muun muassa nostaessani esiin trans-näkökulmaa siinä, kuinka jokin voi olla paperilla toinen kuin sisimmissään, tai miten nuoruus käsitteitä voidaan kokea eri tavoin. Luonnontilakysymyksiä pohdin laajemmin Päivänkakkarakarapöydät -teoksen yhteydessä liittäen tarinaan tuttuja lajikkeita ja mikroilmastoja, mutta myös kasvuolosuhteita biodiversiteetteineen ja toislaajisine pölyttäjinään – sekä kaiken tämän mahdollista tuhoutumista. Erityisesti minua kiehtoi teoksen tiedoissa esiintyvä elementti ”jatkuva”: teosta voidaan jatkaa niin kauan kuin luonto antaa siihen materiaalia alueella edelleen kukkivista päivänkakkaroista. Tilanne vastaa saumattomasti sitä, mitä viinimaailmassakin koetaan ilmastomuutoksen kautta: niin kauan tuotamme kyseistä viiniä, kunnes se ei enää ole enologisesti mahdollista. Queer-teoria ja luonnonvarat nivoutuivat vielä yhteen Melanie Bonajon videoteoksissa, joissa käsiteltiin yhteiskunnan marginaalissa toimivia yhteisöjä. Minulle oli erityisen tärkeää, että jokainen tilaisuuteen valikoitunut viini oli vegaaninen ja mahdollisimman ekologinen, jotta välttyttäisiin kaksinaismoralismilta. Luomani tarinat makuparien taustalla perustuvat lopulta taustatietoon sekä taiteilijoista ja teoksista että valituista viineistä ja niiden valmistusmenetelmistä ja kasvuympäristöistä. Tarkoitukseni ei ole selittää teoksia oikein tai tuputtaa omaa tarinaani kenellekään. Ajatuksena on antaa esimerkki, kuinka uskaliaasti ja omasta sisäisestä tarinasta ja historiasta käsin jokainen voi herätellä omaa tulkintaa abstraktitakin tuntuvasta taiteesta.

³⁹ Helene Schjerfbeck: Omakuva 1913–1926, Maire Gullichsenin taidesätiön kokoelma

4 ”Muuten saattaa mennä ohi kävelyksi”

Tutkijana en voi ennen aineiston keruuta olla täysin varma, että kerätty aineisto vastaa juuri siihen tutkimuskysymykseen, jonka olen asettanut: aineistosta voi löytyä muitakin kiinnostavia näkökulmia, jolloin on tärkeää, että pysyttäydytään tarkkaan rajatussa, kapeassa ilmiössä, josta pyritään kertomaan kaikki irti saatu.⁴⁰ Tulkitessani kyselylomakkeita huomasin nopeasti, että pelkät kokemusten keskiarvot eivät kerro, kuinka näyttely koettiin kokonaisuutena. Pohdin, kuinka voin tutkijana varmistua analyysin toteutuvan aineiston tuottajien ehdoilla omien ennakkoluulojen sijaan: jo tiedostamalla omat vahvat ennakkokäsitykseni tuloksista ja kirjoittamalla ne auki, voinen välttää ylitulkintaa.⁴¹ Analysoidessani vastauksia numerojanojen osalta havaitsin, että tyypillisin vastaus oli 3 (asteikolla 1–4), mikä korostui niin ikään keskiarvoissa tutkimusryhmän tulosten sijoittuen arvojen 2,19 ja 3,85 väliin. Näyttelyiden välillä oli kuitenkin merkittäviä eroja sen osalta, kuinka ne jakoivat katsojien kokemuksia: GAG sekä Modernismin käännekohtia eivät saaneet yhtään vastausta arvolle 1, kun taas Sokeriovet sekä Night Soil keräsivät kumpikin vähintään yhteen kohtaan arvon ”yksi” (1) noin 22 prosentilta vastaajista. Verrokkiryhmässä vastausten jakautuminen ääripäihin oli vielä selkeämpää ja osa näyttelyistä oli jopa ohitettu tai näin tulkitsin, kun kyseisen kohdan yli oli vedetty rasti tai jätetty tyhjäksi. Kaksi verrokkiryhmän vastaajista oli puolestaan valinnut jokaisesta näyttelystä ainoastaan yhden sanan kuvaamaan tunnetta. Nämä seikat eivät tule esiin pelkkiä keskiarvoja vertailemalla.

Mieleen painamisen tarkastelu tällä aineistolla antaa vain alustavia viitteitä ja olin jo jättää osa-alueen kokonaan pois lopullisesta tutkielmasta. Päädyin kuitenkin säilyttämään näkökulman mahdollista tulevaa jatkotutkimusta ajatellen. Aineistomenetelmistä haastattelu on mielestäni tässä tapauksessa toimiva, mutta olisi kiinnostavaa mahdollistaa siihen vielä toinen vaihe, jossa palaisimme teemoihin esimerkiksi puolen vuoden kuluttua. Tämän tutkielman aikataululla se ei valitettavasti onnistunut. Suunnittelemattomana lisänä sain aineistooni syväliempää autoetnografista näkökulmaa taidemuseon henkilökuntaryhmän hieman erilaisen kierrostoteutuksen myötä, jossa pääsin ikään kuin osaksi ryhmää keskustellen ja muistellen menneitäkin toteutuksia uusien rinnalla. Tämä näyttäytyy tapahtuman tutkimuksellisenä

⁴⁰ Tuomi & Sarajärvi 2024 [2002], 104.

⁴¹ Tuomi & Sarajärvi 2018 [2002], 109.

suuntautumisena, johon kytkeytyy muun muassa tutkijan läsnäolo ja vuorovaikutus tutkittavien kanssa.⁴²

4.1 Yksilöhistoriallisesta taustasta yhteisen kokemuksen jäsentäjäksi

Voisi ajatella, että tutkimuskysymykseni asettaa tietyllä tapaa vastakkain humanistisen ja yhteiskuntatieteellisen lähestymisen kokemuksellisuuteen. Tuodessani tarkasteluun mukaan fenomenologista lähestymistapaa yritän ylittää individualismin ja strukturalismin välistä vastakkainasettelua, mihin myös ranskalainen filosofi Vincent Desombes on pyrkinyt.⁴³ Oma taustani tulkintaan kumpuaa yksilön henkilökohtaisesta historiasta ja on lisäksi tarkoituksella kiinnitetty nimenomaan ammattilaistaustaan viinimestarina. En siis käytä täysin omaa yksilöhistoriaani kokonaisuutena, mutta tunnistan maailmankatsomukselliset aspektit, jotka vaikuttavat joka tapauksessa. Lähestyn tätä ajatusta ranskalaisen sosiologi Pierre Bourdieun habituksen käsitteen kautta, jossa yksilön yhteiskuntaluokka – tai tutkimukseni tapauksessa sisäinen tarina – ohjaa ja muokkaa kulttuurista toimintaa:

Laajasti määriteltynä *habitus* on ajattelu- ja toimintatapojen rakenne, jonka toimija saa yhteiskunnallisen ryhmänsä tai luokkansa jäsenenä. Se on jonkinlainen mielensisäinen ja käyttäytymistä ohjaava sääntökokoelma, joka on toimijalle itsestään selvä ja jäsentää hänen kokemuksiaan. Habituksen avulla Bourdieu kykenee selittämään, miten subjekti voi olla ympäristön määrittelemä ja silti toimia itsenäisesti.⁴⁴

Habituksen käsite porautui suoraan omaan näkemykseeni sisäisen tarinan vaikutuksesta tarinallisuuden luontiin ja toisaalta sen omaksumiseen annettuna tarinana. Samaistuminen tiettyyn yhteiskuntaluokkaan tai ammattialaan joko luo mahdollisuudet samaistumiseen tai erkaannuttaa aiheesta. Joka tapauksessa tarina todennäköisesti aiheuttaa jonkinlaisen tunteen, ja tunnereaktion tiedetään parantavan muistijäljen syntymistä jo ihan evolutiivisen näkökulman vuoksi: negatiiviset tunteet, kuten pelko, inho tai viha ovat opettaneet ihmiset selviytymään.⁴⁵ Tämä nousi esille haastatteluaineistossa:

”Joo liittyi omaan elämään. Ihan vain elämään. Omaan historiaan. Ja varsinkin just se savuke. Ja siitä teepannusta mä ajattelin, että toivottavasti kukaan ei vaan pudota tota. [...] Et se on niin englantilaisen teekannun näköinen, ettei enempää voi olla.”⁴⁶

⁴² Fingeroos & Kajander 2022, 32.

⁴³ Lecarpentier 2015, 20.

⁴⁴ Lecarpentier 2015, 21.

⁴⁵ Paavilainen 2020, 239.

⁴⁶ H2

Teekannu tai savuke ei kumpikaan ollut valikoitunut makupariksi, eikä niitä nostettu erityisesti esiin omassa puheessani. Ne olivat kuitenkin tarttuneet haastateltavan mieleen juuri hänen oman sisäisen tarinansa kautta, omasta historiasta. Tulkitsen, että antamalla esimerkin siitä, kuinka teoksia voi ajatella niin sanotusti itsekkäistäkin lähtökohdista ilman, että niitä on tarve ymmärtää oikein tai selittää auki, voi tuoda merkityksellisyyttä kokemukseen.

Lienee tarpeen nostaa keskusteluun myös itse keskustelun tarpeellisuus nykyaikaisessa. Onko tarkoituksenmukaista, että visuaalisen kulttuurin keskiössä tukeudutaan niin voimakkaasti sanottamiseen ja kielellisiin perusteluihin?⁴⁷ Ketä se palvelee ja kenelle antaa valtaa? Ei ole olemassa yhtä totuutta, kokemusta tai tapaa hahmottaa ja analysoida taiteen tarjoamia viestejä, mutta omakohtaisen lähestymistavan etsiminen voi olla työlästä.⁴⁸ Tähän pyrin tuomaan työkalun omalla tarinallisella esimerkilläni.

4.2 Kokemuksen muutos tarinallisuuden myötä

Sisältöanalyysiä tehdessä on tärkeää pelkistää ja kirjoittaa auki tutkimuskysymyksen kannalta oleelliset ilmaisut ja ryhmitellä ne.⁴⁹ Tässä tutkimuksessa tarinallisuus nousi odotetustikin yhdeksi merkitykselliseksi tekijäksi. Kyselylomakkeiden avoimista vastauksista erot kokemuksessa näkyivät nimenomaan tarinan kautta: verrokkiryhmässä teosten taustamerkityksiin viitattiin kahdesti – makupariryhmässä 22 kertaa. Makupari-tilaisuuteen osallistuneet kertoivat esimerkiksi nuoruuden ja siihen liittyvien tunteiden korostuvan, kun taas verrokkiryhmässä mieleen jäi seinien tumma väri. Verrokkiryhmässä korostuikin maininnat tilasta ja/tai väri-maailmasta (18 mainintaa), kun makupariryhmässä vastaava teema nousi esiin kuudessa vastauksessa.

Tulkintani mukaan tarinan merkitys korostui eniten GAG-näyttelyn kohdalla. Makupariryhmässä yksikään osallistuja ei antanut näyttelylle ainoassakaan kohdassa arvoa ”yksi”, kun taas verrokkiryhmässä kyseiselle näyttelylle tuli arvon ”yksi” vastauksia neljältä osallistujalta, minkä lisäksi yksi kävijä oli jättänyt koko näyttelyn välistä tai arvioimatta. Suurin keskiarvolinen ero muodostui GAG-näyttelyn kohdalla sanaparille hämmentävä – oivaltava, jossa ero oli 0,44 pistettä. Tämä kuului niin ikään haastatteluissa sekä yleisessä keskustelussa tilaisuuden aikana ja jälkeen. H1 kertoo:

⁴⁷ Hannula 2003, 9.

⁴⁸ Hannula 2003, 10–12.

⁴⁹ Tuomi & Sarajärvi 2018 [2002], 123–124.

Sillain että mä oon käynyt siellä nyt aika paljon, että näyttelyt oli mulle aika lailla sillain tuttuja. Mutta joka kerralla siihen tulee jotain syvempää. Mä jotenkin sen ensimmäisen huoneenkin olen silleen sivuuttanut – oliko se se GAG – mutta siis se syveni. [...] Eli se huone aukesi mulle vielä, että pääsin siihen sisälle. Ja oikeastaan kaikki jäi isosti mieleen. Ja kun olit tuonut ne viinit niin se oli mulle niin ku niin oivallisesti, että syvensi tunnetta siitä taiteesta ja antoi uusia ulottuvuuksia.

Kuten verrokkiryhmästä pystyi havaitsemaan, pienin ja periaatteessa viimeiseksi sijoitettu näyttelytila jäi vähimmälle huomiolle. Tähän voi vaikuttaa itse näyttely ja sen teema tai sen sijoittuminen kierroksen loppuun. Makuparikerros puolestaan alkoi poikkeuksellisesti juuri tästä tilasta, minkä myös museon henkilökunta koki mielenkiintoisena ja avartavana tapana lähestyä kokonaisuutta. Tämä saattoi mahdollistaa kiinnostuksen säilyvyyden. Kuten H1 yllä esitetystä lainauksessa toteaa, oli hänkin useasta vierailustaan huolimatta tavallisesti sivuuttanut näyttelyn.

Makupariryhmässä olleista useampi nosti esiin, kuinka oivaltavana he pitivät viinivalintaa, joka korosti keskeneräisyyttä, odotuksia ja mahdollista tulevaisuuden kasvua kepeällä ja positiivisellakin otteella. Koska huone oli synkkä ja teokset niin ikään melankolisia ja teinituskasta ammentavia, moni odotti ”tunkkaista kyykkypunkkia”. Tulkitsen, että makupariryhmän positiivisempi suhtautuminen GAG-näyttelyyn verrattuna verrokkiryhmään kumpusi nimenomaan tarinan valoisasta näkökulmasta ja synkkyyttä keventävästä kuohuviinistä.

Toiseen suuntaan muutosta tapahtui puolestaan Night Soil -näyttelyosuudessa kokonaisuudessaan. Verrokkiryhmä koki näyttelyn kiinnostavampana (0,32 p.), kutsuvampana (0,30 p.) sekä esteettisempänä (0,48 p.) kuin makupariryhmä. Arvelen muutoksen johtuvan näyttelyn arkaluontoisuudesta: videossa käsiteltäviä aiheita olivat muun muassa psykedeealien käyttö ja seksuaalisuus, ja kuvamateriaalissa esitettiin alastomuutta. Aiheita on todennäköisesti koettu miellyttävämmäksi lähestyä yksin kuin ryhmässä, mikä on voinut vaikuttaa annettuun arviointiin. Keskustelussa osallistujien kanssa nousi myös esiin, että videot koettiin mielenkiintoisena, mutta aikaa niiden katsomiseen oli suhteellisen vähän ja niiden pariin olisi palattava itsenäisesti vielä uudelleen. Tämän perusteella itse aiheet eivät välttämättä olleet ongelmallisia, mutta ryhmätoteutus toi haasteita. Kokemus saattoi muodostua *tylsemmäksi* juuri tilaisuuden yhteisöllisen luonteen vuoksi, jolloin itsenäinen videon katsominen ei vastannut odotuksia.

4.3 Tarina, emootioiden muotoutuminen ja mieleen painaminen

Kun tarina on tuotu kuulijoiden saataville, on jokaisen omasta vastaanottavuudesta kiinni, mitä siitä hyväksyy osaksi omaa tulkintaansa. Affektit ovat vahvoja kehollisia vaikuttajia,

jotka voivat joko edesauttaa tai vieraannuttaa kuulijaa annetusta tarinasta. Jokaisen yksilötausta vaikuttaa siis niin ikään siihen, hyväksyykö henkilö annetun tarinan osaksi omaa mielenmaisemaa vai ei. Transnuorista kertova tarina ja pohdinta siitä, onko ihmisten tarpeellista tehdä toisistaan – tai viineistä – tulkintaa paperilla annetun teknisen tiedon perusteella, todennäköisesti uppoaa henkilöihin, joilla on jo lähtökohtaisesti positiivinen tai vähintään neutraali suhtautuminen sukupuolivähemmistöihin. Toisaalta tarina voi herättää kuulijan reflektoimaan omaa mahdollisesti negatiivista suhtautumistaan käsiteltäviin kysymyksiin, kun mukaan tulee vertauskuvia ja rinnastuksia.

Verrokkivastauksista ilmeni, että esimerkiksi vaatekasojen ja kangaspalojen⁵⁰ taidearvoa saatettiin väheksyä ja kyseenalaistaa. Myös makupariryhmässä oli luettavissa vastarintaa. Tarinan kautta makupariryhmästä kuitenkin kumpusi viesti, jossa oma ennakkoluulo rikottiin ja kyseistä teosta olikin mahdollista ajatella merkityksien kautta taiteena. H1 toteaa:

Monet naureskeli niitä ”arkistoja”... Meilläkin on kotona noita kasoja... No nyt hei, kun otit tuon puheeksi niin mä oon kasaihminen! Ja oikeastaan voin nyt käyttää tätä kotona, että ” [nimi poistettu], tämä on taidetta!” kun hänellä on kaikki ovien takana. Ja siis kuinka tosiaan yksi rouvakin oli jopa närkästynyt, että sitä tarjotaan taiteena ja silleen mä en sitä kyllä ole kyseenalaistanut.

Tulkitsen, että H1 oivaltaa linkin omaan yksilöhistoriaansa, mikä synnyttää samaistumis pintaa ja edesauttaa teoksen painumista mieleen pidemmällä aikavälillä. Hän puhuu, kuinka voi tulevaisuudessa käyttää teosta oikeutuksena omalle sotkuisuudelleen. Myös erilaiset tunnetulkinnot kuuluvat kommentista, kun kanssaosallistujan on havaittu närkästyneen teoksesta. Kuten jo kohdassa 4.1 tuon esiin, negatiivisen tunteen syntyminen voi olla tehokas tapa kohteen kiinnittymisessä pitkäaikaiseen muistiin: tunteet ohjaavat osin tiedostamattomasti päätöksentekoa ja ympäristöön sopeutumista, emmekä mielellämme toista aiemmin negatiiviseen lopputulokseen johtaneita toimintamalleja.⁵¹

Kyselyvastauksissa ilmeni havaittava ero puolestaan äänimaailman huomioimisessa, kun verrokkiryhmässä mainintoja oli yhdeksän (9) ja makupariryhmissä ainoastaan yksi (1). Tämä voi johtua siitä, että yksin tilassa ollessa hiljaisuus ja näennäisen irrallisena esiintyvät äänet⁵² luovat suuremman kontrastin kuin ohjatulla kierroksella, jossa hiljaisuus rikkoutuu jo kerronnan alle. Äänille ei löydy selkeää syytä – tarinaa – joten ne jäävät ärsyttämään.

⁵⁰ Essi Kausalainen: Avustaja II, 2025

⁵¹ Paavilainen 2020, 246.

⁵² Mikko Kuorinki: Resitaatio (Pori edition), 2025

Makuparikierroksellakaan Kuoringin ääniteokselle ei ollut varsinaista paria, mutta sitä ei myöskään täysin sivuutettu. Välillä ryhmänvetäjänä joutui jopa korottamaan ääntään kilpaillessaan äänimaailman kanssa. Yllätyin, ettei tätä koettu makupariryhmässä häiritseväksi, vaan äänien ärsyttävyyden korostui päinvastoin verrokkiryhmässä yksin oltaessa. Tulkitseen tämän niin, että myös ilman tarinaa, mutta jonkin tunnereaktion synnyttämänä, mieleenpainuvuus syvenee. Ärsytyksen tunne puolestaan saattoi syntyä juuri siitä, ettei äänien tausta ja tarina auennut.

Koen, että tutkimusaineistoni ei tällaisenaan täysin riitä vastaamaan kysymykseen mieleenpainumisesta siinä määrin, millaisen tavoitteen alun perin asetin. *Mitä jäi mieleen ja mieleenpainuminen pidemmällä aikavälillä* ovat kuitenkin kaksi melko eri asiaa. Runsain materiaali kysymykseen pysyvämmästä mieleenpainumisesta kertyi taidemuseon henkilökunnan kierroksella, jossa aikaisempien vuosien toteutuksia vertailtiin tämänkertaisiin versioihin. Tällöin aineiston keruu tapahtui ikään kuin kanssakulkijuuden kautta. Haluan korostaa, että en itse nostanut vanhoja tilaisuuksia esiin, vaan muistelu alkoi osallistujalähtöisesti. Huomionarvoista on myös, että muistelijat on itse työskennellyt näyttelyiden parissa, jolloin voin olettaa teosten olevan tuttuja ja näin ollen synnyttäneen muistijäljen joka tapauksessa. Hän kuitenkin muisti myös teokseen paritetusta viinistä muun muassa tuotantomäärän ja tuotantomäärien rajallisuuden, mikä kumpusi kehittämäni tarinan traagisuudesta. Toisaalta voin verrata tilannetta omaan katsantokantaani: viinit ovat minulle tuttuja ja muistan ne tuolta ajalta herkemmin, mutta kyseisistä makupareista muistan yksityiskohtaisesti myös teoksia.

Toinen haastateltavistani kertoi, että hänelle tilaisuudesta jäi mieleen erityisesti viineistä kerrottuja yksityiskohtia, sillä ne olivat hänelle entuudestaan vieraampia. Tämä on linjassa edellä mainitsemani huomion kanssa mieleenpainumisesta: tulkintani mukaan tarinallistaminen vaikuttaa olevan itselle vieraamman osa-alueen haltuunotossa suuremmassa roolissa kuin tutun osa-alueen mieleenpainumisessa. Toisen ihmisen tulkinta ja tarina avaavat toisaalta kokijalle tutumman osa-alueen näkökulmia yhä laajemmin kuin mitä yksin kenties kykenisi kuvittelemaan. H1 kertoo:

Mutta jos kotona aina muistaisi ja pääsisi palautumaan siihen ihanaan tunnelmaan mikä siellä [tilaisuudessa] oli, koska sillä on nyt ihan oma tarinansa sillä viinillä. Nyt ne viinit on silleen muistettavissa [...]. Mutta se natuviinikin, niin se etiketti, niin sitä en unohda – se löytyy helposti sitten hyllystä! Ja varmasti nyt pitkässä kaaressa... kun nyt jo tuntui mieleenpainuvalla, niin ihan varmasti muistaa erilailla kun jotkut muut missä on ollut, koska siihen liittyy tällainen... että kun meni tunteisiin.

Toisessa haastattelussa osallistujalle jäi mieleen yllättävänkin yksityiskohtaisia seikkoja. Se, kuinka pitkäaikaiseen muistiin nämä painuivat, olisi mielenkiintoinen jatkotutkimuskohde. H2 kertoo:

Sitten seuraava oli Riesling ainakin. Ja mitä mä ymmärsin, niin se oli ollut, mä en nyt sitten kyllä mee vannomaan, et oliko se saksalaista vai... ei hyvänen aika, eikse ollut australialaista! Ja sit se viimeinen oli romanialaista ja tila on tuottanut viiniä vuodesta 1447. Mä oon parempi näissä luvuissa kuin nimissä. On vanha viinitalo.

Koska osallistujilla oli ennakkoon tiedossa, että tutkimuksessa tarkastellaan mieleen painumista, saattoi yksityiskohtiin kiinnittää tarkempaa huomiota. En kysynyt haastatteluissa itse esimerkiksi vuosilukuja tai rypälelajikkeiden nimiä, joten tämän tyyppisten yksityiskohtien muistaminen ja esiin tuominen lähti haastateltavasta itsestään. Havaitsin myös, että tarina itsessään – ilman viiniäkin – mahdollisti muistijäljen synnyn. Puhuimme kierroksella muistakin teoksista kuin makupareiksi valituista, ja ainakin H1 piti nostoja hyvinä:

Siellä jo ensimmäisellä kerralla se päivänkakkara-pöytä oli mulle se juttu, joka puhutteli tosi paljon. Ja kun siellä vähän avattiin niitä ja tiesin niistä jo etukäteen niin niin... Mut mä ajattelen, että ihminen voi tulla sinne tilaan ja muodostaa niitä omia käsityksiä. Mutta mua helpottaa se, että tietyllä tapaa kuulen, että mitä taiteilija on niistä ajatellut: muuten saattaa mennä ohi kävelyksi. Mutta ihanaa että tähän oli valikoitunut just nää teokset. Ja hienoa oli muulle väelle se, että vaikka se alttari⁵³ siellä ylhäällä, että vaikka sille ei ollut sitä viiniä, mutta silti tuli niin hienoja nostoja, että kun kuljettiin, niin oli mahdollisuus kuulla niistä, mutta oli kyllä niin onnistuneet nostot.

⁵³ Mikko Kuorinki: Alttari (Pori) 2025

5 Yhteenveto

Makuparina taide ja viini -konsepti on kerännyt innostusta ja kiitosta sen pariin löytäneiltä ihmisiltä. Myös samojen henkilöiden yhä uudelleen tapahtumaan osallistuminen eri näyttelyyn ja niin ikään eri viiniparien kanssa kertoo, että yhdistäminen koetaan enemmän kuin osiensa summaksi. Syventyminen omaan sisäiseen tarinaan ja sen tuominen osaksi tarinankerrontaperinnettä luovat uudenlaista potentiaalia tämän päivän kulttuurituotannossa. Esimerkki oma-kohtaisesta tulkinnasta voi antaa tilaisuuteen osallistuville rohkeutta lähestyä modernimpaa nykytaidetta avoimin mielin ilman pelkoa sen *väärästä* tulkinnasta.

Tutkimukseeni keräämä kyselyaineisto osoittautui osittain hankalaksi tulkita nimenomaan asettamaani tutkimuskysymykseen heijastettuna. Aineistonkeruumenetelmänä strukturoitu kyselylomake jäi lopulta hieman pintapuoliseksi kokemuksen jäsentäjänä. Keskiarvojen erot eivät kertoneet riittävästi kokemuksen muutoksesta, mutta syvällisemmän lähiluvun kautta erot muun muassa vastausten polarisoitumisessa oli tulkittavissa. Kentällä tapahtuva havainnointi ja siitä syntyneet muistiinpanot antoivat lopulta merkittävän lisän tutkimusaineistoon ja sen moniulotteisempaan tulkitsemiseen. Toteuttamani kaksi haastattelua tuottivat vastauksia kokemuksesta, mutta mieleen painamisen suhteen aikajana tilaisuuden ja haastattelujen välillä oli mielestäni lopulta turhan lyhyt. Tämän pohjalta voidaan todeta, että tein merkityksellisiä huomioita siitä, kuinka tämän tyyppistä aihetta tarinallistamisesta voi ja kannattaa tutkia. Toivon tutkielmani herättävän mielenkiintoa ja innoittavan lisätutkimukseen aiheen tiimoilta. Varsinaista muistijäljen syntyä on vaikea todentaa näin lyhyellä aikavälillä toteutettujen haastattelujen perusteella. Olisikin mielenkiintoista toistaa haastattelut esimerkiksi puolen vuoden ja/tai vuoden kuluttua, mutta tämän kandidaatintyöni puitteissa se ei valitettavasti ole mahdollista.

Keskeisenä tuloksena voin todeta tarinallisuudella olevan vaikutusta kokemukseen. Erot makupariryhmän ja verrokkiryhmän kokemuksessa näkyivät nimenomaan tarinallisuudessa, joka makupariryhmässä nostettiin esiin noin kymmenkertaisesti suhteessa verrokkiryhmään. Pääasiassa kokemuksen muutos tapahtui positiiviseen suuntaan lisäten – videoteokset poisluettuna – teosten oivaltavuutta, turvallisuutta ja kutsuvuutta. Tulkitsen, että videoteosten intiimit teemat ja niiden katsominen ryhmässä vaikuttivat kokemukseen enemmän kuin itse tarinallisuus. Vaikka yritin huomioida kyseisen seikan ennalta, ei toteutus ollut täysin optimaalinen tutkielman kannalta. Tarina mahdollistaa aina tunnereaktion, ja kokemuksen kiinnittyminen tunnepitoisesti osaksi tarinaa luo mahdollisuuksia parempaan mieleen painumiseen.

Lähteet

Tutkimusaineisto

Makuparina taide ja viini -tilaisuus, Porin taidemuseo. 21.11.2025 + kyselylomake

Makuparina taide ja viini -tilaisuus, Porin taidemuseo. 29.11.2025 + kyselylomake

Makuparina taide ja viini- tilaisuus, Porin taidemuseo. 18.12.2025

Kyselylomake, saatavilla Porin taidemuseossa ajanjaksolla 20.10.2025-18.12.2025

Haastattelu 1 (H1), 27.11.2025

Haastattelu 2 (H2), 28.11.2025

Tutkimuskirjallisuus

Elovirta, Arja 1998: Katseen kuviteltu viattomuus. Teoksessa Elovirta, Arja & Lukkarinen, Ville (toim.) *Katseen rajat – Taidehistorian metodologia*. 2. painos. Lahti: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, 77–94.

Eskola, Jari & Suoranta, Juha 2008: *Johdatus laadulliseen tutkimukseen*. 8. painos. Alkuperäinen painos 1998. Tampere: Vastapaino.

Fingerroos, Outi & Kajander, Konsta 2022: Etnografiat, paradigmat ja agendahypyt. Teoksessa Fingerroos, Outi & Kajander, Konsta & Lappi, Tiina-Riitta (toim.) *Kulttuurien tutkimuksen menetelmät*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 25–44.

Hietala, Veijo 1993: Kuvien semiotiikkaa. Teoksessa *Kuvien todellisuus - Johdatus kuvallisen kulttuurin ymmärtämisen ja tulkintaan*. Helsinki: Kirjastopalvelu, 1993, 31–40.

Hannula, Mika 2003: *Kaikki tai ei mitään – kriittinen teoria, nykytaide ja visuaalinen kulttuuri*. Helsinki: Kuvataideakatemia.

Hämeenaho, Pilvi & Koskinen-Koivisto, Eerika & Mäkinen, Minna & Väkeväinen, Nina 2022: Havainnointi ja haastattelu. Teoksessa Fingerroos, Outi & Kajander, Konsta & Lappi, Tiina-Riitta (toim.) *Kulttuurien tutkimuksen menetelmät*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 179–205.

Hänninen, Vilma 2000: *Sisäinen tarina, elämä ja muutos*. Väitöskirja. Tampereen yliopisto: Yhteiskuntateiden laitos, sosiologia ja sosiaalipsykologia. 5. panos. Tampere: Tampereen yliopisto. Sähköinen julkaisu: <https://urn.fi/urn:isbn:951-44-5597-5>

Kalliomäki, Anne 2016: Tarinallistaja – elämystalouden uusi ammatti. Teoksessa Karkulehto, Sanna & Lähdesmäki, Tuuli & Venäläinen, Juhana (toim.) *Elämykset kulttuurina, kulttuuri elämyksinä: kulttuurintutkimuksen näkökulmia elämystuotantoon*. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto, 65–80.

- Katainen, Ulla 2004: *Toiminnalliset menetelmät, tarinat ja oppiminen*. *Aikuiskasvatus*, 24(2), 170–173. <https://doi.org/10.33336/aik.93557>
- Kärkkäinen, Nea 2024: *Refleksiivinen teema-analyysi intensiivisen äitiyden normeista ja niihin suhtautumisesta*. Pro gradu -tutkielma. Itä-Suomen yliopisto: Yhteiskuntatieteiden laitos, sosiaalipsykologia. Helsinki: Helsingin yliopisto. <https://erepo.uef.fi/server/api/core/bitstreams/f5881593-7a9f-4b3b-a927-655d6d9a1a21/content>
- Lecarpentier, Damien 2015: Johdanto: strukturalismista pragmatismiin. Teoksessa Pyykkönen, Miikka & Kauppinen, Ilkka (toim.) *1900-luvun ranskalainen yhteiskuntateoria*. Helsinki: Gaudeamus, 11–28.
- Paavilainen, Petri 2020: *Toimivat aivot – kognitiivisen neurotieteen perusteita*. 2., uudistettu painos. Helsinki: Edita.
- Palin, Tutta 1998: Merkistä mieleen. Teoksessa Elovirta, Arja & Lukkarinen, Ville (toim.) *Katseen rajat – Taidehistorian metodologia*. 2. painos. Lahti: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, 115–150.
- Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2018–2024 [2002]: *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi* (Uudistettu laitos.). Helsinki: Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Vänskä, Annamari 2007: Vikuroiva teoria? Taidehistoria, visuaalisen kulttuurin tutkimus ja queer-teoria. Teoksessa Rossi, Leena-Maija & Seppä, Anita (toim.) *Tarkemmin katsoen – Visuaalisen kulttuurin lukukirja*. Helsinki: Gaudeamus. 55–76.

Liitteet

Liite 1. Kyselylomake

Kuinka tarinallisuus ja taiteidenvälisyys vaikuttavat kohteen kokemi-
seen ja sen mieleen painamiseen?

Mitä ajatuksia Shia Conlon & Iona Roisin: GAG sinussa herätti?

pelottava	1	2	3	4	turvallinen
hämmentävä	1	2	3	4	oivaltava
tylsä	1	2	3	4	kiinnostava
luotaantyöntävä	1	2	3	4	kutsuva
epäesteettinen	1	2	3	4	esteettinen

Mikä Shia Conlon & Iona Roisin: GAG osuudesta jäi erityisesti mieleen?

Mitä ajatuksia Essi Kausalaisen, Olli Keräsen, Mikko Kuoringin ja Maija Luutosen So- keriovet sinussa herätti?

pelottava	1	2	3	4	turvallinen
hämmentävä	1	2	3	4	oivaltava
tylsä	1	2	3	4	kiinnostava
luotaantyöntävä	1	2	3	4	kutsuva
epäesteettinen	1	2	3	4	esteettinen

Mikä Kausalainen, Keränen, Kuorinki, Luutonen: Sokeriovet osuudesta jäi erityisesti mieleen?

Mitä ajatuksia Maire Gullichsen ja modernismin käännekohtat sinussa herätti?

pelottava	1	2	3	4	turvallinen
hämmentävä	1	2	3	4	oivaltava
tylsä	1	2	3	4	kiinnostava
luotaantyöntävä	1	2	3	4	kutsuva
epäesteettinen	1	2	3	4	esteettinen

Mitä Maire Gullichsen ja modernismin käännekohtat osuudesta jäi erityisesti mieleen?

Mitä ajatuksia melanie bonajon *Night Soil* -trilogia (2014–2016) sinussa herätti?

pelottava	1	2	3	4	turvallinen
hämmentävä	1	2	3	4	oivaltava
tylsä	1	2	3	4	kiinnostava
luotaantyöntävä	1	2	3	4	kutsuva
epäesteettinen	1	2	3	4	esteettinen

Mitä melanie bonajo *Night Soil* -trilogia (2014–2016) osuudesta jäi erityisesti mielen?

VAPAA SANA

Liite 2. Avointen vastausten teemoitus

TEEMA	MAKUPARIRYHMÄ	VERROKKIRYHMÄ
taide	26	27
tarina	22	2
tunnelma	5	7
kokonaisuus	4	4
aika	3	5
ääni	1	9
tila ja/tai värimaailma	6	18

Lisäksi makupariryhmässä pariryhmässä nostettiin erikseen esiin:

yksittäinen viini x 4

makupari x 17

konsepti x 12